

Hans Christian Henning Wolff

Arkitekten Hans Christian Henning Wolff (1828 – 1880) blev uddannet fra Kunstakademiet i 1853, hvor han havde haft lærere som N.S. Nebelong, Jørgen Hansen Koch og G.F. Hetsch. Som arkitekt arbejdede han for M.G. Bindesbøll (de slesvigske jernbanestationer), Ferdinand Meldahl (konduktør på genopbygningen af Frederiksborg Slot) og Johan Herholdt (gravkapellet på Gråbrødre Kirkegård i Roskilde); alle tre var de kendt for deres forkærlighed for den blanke mur, hvilket da også blev et af Wolffs kendetegn.

Wolff var ansat som den første bygningsinspektør i den nye selvstændige Frederiksberg Kommune i årene 1858 – 1869, hvor han fik stor betydning for kommunens fremtidige struktur og planlægning. I løbet af disse 8 år fik han opført flere offentlige og industrielle bygninger;

- Frederiksberg Sogneskole (1863), der lå, hvor nu Falkoner Centeret ligger
- Frederiksberg Fattighus og Hospital(1868) der begge lå på den grund, hvor nu domhuset ligger
- Tvedes Bryggeri på Vesterbrogade 140 – 42 (1859)
- Marstrands Bryggeri (1865) – også kaldet "Kongens Bryghus". Nedrevet i 1976 til fordel for socialt boligbyggeri.

Adskillige villaer på Henholdsvis Alhambravej, Platanvej, Mynstersvej, Poul Møllers Vej, Frederiksberg Allé, Falkoner Allé etc. blev det også til i løbet af hans embedsperiode, hvor udparcelleringen og anlægget af Frederiksbergs kerne af gamle villaer blev planlagt. Det var Alhambravej, det sidste stykke af H.C. Ørstedesvej, forlængelsen af Kastanievej, anlægget af Uraniavej, Mynstersvej, Svanholmsvej, gennemførelsen af Forhåbningsholms Allé til Niels Ebbesens Vej, Poul Møllers vej, Blichersvej og Monradsvej (nu Sylows Allé). Da Wolff i 1869, på grund af fremskreden rygmarvstæring, måtte opgive sit embede, rådede Vilhelm Klein (Wolffs nære ven og kollega gennem mange år) ham til, i mangel af indkomst og beskæftigelse, at opkøbe grunde i bydelen for at bebygge dem med hans egne villaer. Størstedelen af villaerne på Kastanievej, Lindevej og nabovejen Uraniavej er således tegnet og opført af Wolff, der på denne måde kom til at præge bybilledet på Frederiksberg, og danne forbillede for senere villabebyggelser i Danmark. Her kan navnlig Rosenvængets Kvarter på Østerbro fremhæves, med sine karakteristiske villaer, af bl.a. Herholdt.

H.C.H. Wolff stod således for opførelsen af omkring 60 villaer på Frederiksberg, indtil hans tidlige død i 1880. Allerede i starten af 1900 – tallet skriver Klein om Wolffs arbejder, at *"H.C.H. Wolff var sikkert næst efter Bindesbøll den mest talentfulde arkitekt i sin tid, men desværre vil næppe ret mange af hans arbejder blive bevarede for eftertiden; allerede nu er en del af dem ombyggede eller nedbrudte, for at give plads for mere rentable bygninger."*

Profetien viser sig at holde stik, og de overlevende villaer er alle i dag ændret i større eller mindre grad, i forhold til ved opførelsen, således også den af fredningsforslaget omfattede ejendom på adressen Lindevej 8, der blev forlænget mod haven allerede i 1898.

Landsforeningens andet fredningsforslag, der omfatter stuehuset til herregården Fuglebjerggård, er i sit udtryk opført som en stor landvilla, men har i det væsentlige undgået om- og tilbygning, antagelig på grund af gårdens generelt dårlige økonomi.

På trods af Wolffs usædvanlig store produktivitet, er ganske få af hans værker som sagt bevaret intakte for eftertiden, og kapellet og indgangsportalen til Gråbrødre Kirkegård er de eneste gennemførte fredninger til dato.

Villabyggeriet blev Henning Wolffs største indsats som arkitekt og visionær planlægger, og det er som villabygger, at Wolff er blevet kaldt *"opfinderen af den danske hygge"*.

Begrundelse for fredningsforslagene for Fuglebjerggård og Lindevej 8:

De to fredningsforslag er begge begrundet i ønsket om, at bevare et typisk eksempel på Henning Wolffs arkitektur, som den kom til udtryk i hans væsentligste bidrag til eftertiden; villaen.

Fuglebjerggård kan fremhæves specielt for det helstøbte udtryk, med de smukke detaljer og rumforløb. Herregårdens hovedbygning, der er opført med villaen som forbillede er blevet gennemgribende istandsat i indeværende år, med Peter Bering som arkitekt, og fremstår således velholdt og opdateret til en moderne familiebolig, efter årtiers mislighold. Mange fine detaljer er bevarede, og navnlig de fine porcelænskakkelovne, kældergulvene i Flensborg – sten og de elegante vinduespartier kan her fremhæves.

Lindevej 8 har, på trods af senere tilbygning mod haven, formået at bevare det faste, monolitiske indtryk fra opførelsen. Villaen står foran gennemgribende reovering, og med den rette vejledning kan det færdige resultat komme til at fremstå som et eksempel for de øvrige Wolff - villaer i kvarteret. Man kan derved håbe, at yderligere ødelæggelser, i form af sortglaserede tegl og pudsede facader i Skagens – gul vil blive bremset.

Status over Henning Wolffs samlede kendte værker:

- Tvedes Bryggeri fra 1853, Vesterbrogade 140 – 142, Frederiksberg. **Nedrevet.**
- Portal til Gråbrødre Kirkegård i Roskilde fra 1853. **Fredet.**
- Kapel på Gråbrødre Kirkegård i Roskilde fra 1857. **Fredet.**
- Ombygningen af Arresødal ved Frederiksværk fra 1856, **nedrevet** 1908 til fordel for ny hovedbygning af Godtfred Tvede.
- Hovedbygningen til Herregården Fuglebjerggård i Fuglebjerg fra 1857.
- Lægeboligen i Fuglebjerg fra 1857, **ombygget.**
- Etageejendom i Slotsholmsgade 18, København, 1857. **Nedrevet.**
- Arbejderboliger på Forhåbningsholms Allé, Frederiksberg, 1858 – 60. **Nedrevet.**
- Endnu en bygning på Tvedes Bryggeri, 1859. **Nedrevet?**
- Etageejendom på Gl. Kongevej 74 – 76, 1859 – 60. **Nedrevet** i 1935.
- Frederiksbergs første kommuneskole på Falkoner Allé 9 A – B, 1863. **Nedrevet.**
- Fattig- og sygehus på Lampevej, Frederiksberg, 1863. **Nedrevet.**
- Hovedistandsættelse af Thisted Kirke i 1863.
- Marstrands Dampmølle på Vodroffsvej 25 (senere Kroneølbryggeriet), 1865. **Nedrevet** i 1976.
- Etageejendom på Gl. Kongevej 88, 1867. **Nedrevet** 1905.
- Ombygningen af herregården Nøragergård ved Ruds Vedby i årene 1868 – 73.
- Avlsbygning til Nøragergård, 1867 – 69. **Nedbrændt** i 1914.
- Etageejendom på Lykkesholms Allé 22, 1872.
- Gasværksvej 10, 1872.

Villaer:

- Lindevej 1, 1863. **Nedrevet.**
- Lindevej 3, 1866. Pudset, malet og nyere vinduer. Eternitskifertag. Tilbygget/ombygget.
- Lindevej 4 – 6, 1863. Nyere vinduer partielt, ombygget.
- Lindevej 5, 1866. Tilbygget med karnap, tag af kunstskeer.
- Lindevej 7, 1867. Pudset, nyere palævinduer, mansard – tag ikke oprindeligt.
- *Lindevej 8, 1865. Tilbygget.*

- Lindevej 10, 1865. Tilbygget og delvist nyere vinduer/tagvinduer. Kunstskeer – tag.
- Lindevej 11, 1866. Tilbygget og vandskuret.
- Kastanievej 7, 1857. Pudset, mønstermuringer afhugget, nyere vinduer, moderniseret indvendigt og tagets skiferbeklædning skiftet til kobbertag.
- Kastanievej 3, 1868.
- Kastanievej 10, 1869. Facaden malet, tilbygget og stærkt ombygget.
- Kastanievej 12, 1872. Facaden malet, let om - og tilbygget.
- Uraniavej 1/Gl. Kongevej (eget hus), 1868. **Nedrevet.**
- Uraniavej 11, 1868. Ombygget/tilbygget, samt hjemmegjort altan tilført. Atelier v. P.V. Jensen – Klint.
- Uraniavej 3, 1868. Malet facade, nyere vinduer samt karnap.
- Uraniavej 13, 1868. Tilbygget samt kvist. Indgangen vendt.
- Uraniavej 5, 1869. Facaden malet op, vinduer delvist skiftet, tilbygget med karnap mod vejen.
- Uraniavej 6, 1869. Ser fin ud, pudsens skønhed at være oprindelig..
- Uraniavej 10, 1869. Termovinduer, nyt skifertag.
- Uraniavej 15, 1869. Tilbygget/ombygget. To kviste. Ser ret uspoleret ud.
- Uraniavej 19, 1869. Nyt tegltag, nye vinduer og ny, stor tilbygning.
- Uraniavej 21, 1871. Termovinduer, ombygget.
- Uraniavej 18, 1873. Nyt, skæmmende tag!
- Platanvej 4, 1865. **Nedrevet.**
- Platanvej 7, 1867. **Nedrevet.**
- Platanvej 9, 1867. **Nedrevet.**
- Platanvej 11, 1867. **Nedrevet.**
- Frederiksberg Allé 43, 1865. **Nedrevet.**
- Frederiksberg Allé 43, 1866. **Nedrevet.**
- Bülowvej 4, 1866. Gennemgribende om – tilbygget.
- Bülowvej 5, 1866. **Nedrevet.**
- Bülowvej 6, 1866. Facaderne malet og vinduerne skiftet til termo uden sprosser.
- Gl. Kongevej 106, 1869. **Nedrevet.**
- Gl. Kongevej 110, 1871. **Stærkt ombygget.**
- Gl. Kongevej 118, 1866. **Nedrevet 1907.**
- Gl. Kongevej 120, 1866. **Nedrevet 1907.**
- Thorvaldsensvej 22, 1967 – 68. **Nedrevet.**
- Poul Møllers Vej 2, 1876. Ikke undersøgt.

(OBS: H.C.H. Wolff skal ikke forveksles med den samtidige arkitekt Vilhelm Carl Heinrich Wolf (1833 – 93), der er kendt for sine stationer på Nordbanen, og den i 1992 fredede Frederiksberg Station, beliggende på Solbjergvej 6, 8 og 10).

Litteratur

Lisbet Balslev Jørgensen: *Danmarks arkitektur. Enfamiliehuset*. København 1979.

Weilbachs Kunstnerleksikon

Kommuneatlas Frederiksberg

Lars Nevald; *Wolff på Frederiksberg*, Fisker og Schou, 2001.

Samlingen for Arkitekturtegninger, Charlottenborg

Fuglebjerggård, Fuglebjerg Arkitekt Henning Wolff

Hovedbygningen til Fuglebjerggård, set fra haven.

Fredningsforslaget omfatter: Stuehuset på Fuglebjerggård, opført i 1857. Terrassen mod øst, med tilhørende naturstenstrappe til haven, stenhøjen samt endelig lindetræet på gårdspladsen, direkte foran hoveddøren og de til huset nu hørende kakkelovne.

Forslagsstiller: Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur, på vegne af ejeren, Andreas Hastrup.

Indholdsfortegnelse:

Beskrivelse

Begrundelse for fredningsforslaget

Oprindelighed og ændringer

Fuglebjerggårds historie

Bygningshistorie

Vedligeholdelsesstand

Kommune/Bydels-atlas

Identifikation

Kilder

Bilag: Fotos, kort og tegninger.

Facadetegning, 1857. Stort set identisk med de faktiske forhold.

Indgangsparti

Beskrivelse:

Hovedbygning i et stokværk med høj kælder og gennemgående midterparti i to stokværk, opført i røde sten med skifertag. Facaderne er forsynet med vandrette bånd og dekorative indfatninger, udført i gule sten og cement i renæssance – stil.

Vinduerne er de oprindelige med paskvil – lukning, på sydsiden dog skiftet indenfor de sidste 20 år til nøjagtige kopier, med genbrug af de oprindelige lukke - beslag. Hoveddøren er en rigt udsmykket fyldingsdør med oprindelig beslåning. Døren er oprindelig i henhold til tegningen ovenfor. Vinduer og døre er malet henholdsvis portgrønne og pariserblå. Originaltegningerne angiver portgrønne dørpartier, blå vinduer og portgrønne skodder, dog uden nogen garanti for, at dette svarer overens med de oprindelige forhold. (Der vises skodder for de to kældervinduer, der sidder til højre for kældernedgangen, hvoraf der i dag ikke ses spor efter det venstre).

Skorstenspiber og tagryttere er ikke helt identiske med de på tegningerne afbildede, men er efter al sandsynlighed de oprindelige.

I stueetagen står to porcelænskakkelovne, hvoraf den ene type er beskrevet i en doktordisputats om de svenske Rørstrand – ovne, af Margareta Cramér fra 1991. Den var indtil dette forår kun kendt i yderligere to eksemplarer; en opstillet på kongeslottet i Oslo, og den anden i Prins Eugens Waldemarsudde i Stockholm. Ovnene er tegnet af arkitekten Ferdinand Boberg for Rørstrand fabrikken til kunstindustri – udstillingen på Djurgården i Stockholm i 1897, og fremstillet i den fineste benporcelæn. Senere var den med på Verdensudstillingen i Paris i 1900. Der er tale om en ovn af udsøgt kvalitet og stor sjældenhed.

Den anden ovn er en tysk Meissen – ovn fra omkring 1840, der formentlig tidligere har stået opstillet et andet sted.

På 1. salen, hvor der var/er indrettet pigeværelser, er der etableret et nyt badeværelse i et hidtil uudnyttet loftsrum, ligesom der i stueetagen er etableret dels et gæstetoilet, dels et badeværelse samt endelig et nyt køkken, der ellers hidtil har været placeret i kælderen.

Begrundelse for fredningsforslaget:

Fuglebjerggårds hovedbygning fremstår autentisk, velholdt og med mange smukke detaljer, som en tidstypisk repræsentant for arkitektens store indsats for fortolkningen af villaen og de historiske strømninger indenfor arkitekturen i perioden frem til hans alt for tidlige død i 1880.

Rørstrand – ovn til Verdensudstillingen i Paris 1900.

Meissen – ovn, ca. 1840.

Oprindelighed og ændringer:

- Kabinetets kassette - lofter, hvis detaljering fremgår af det bevarede tegningsmateriale, er bevaret til i dag, medens alle spor af de dekorerede vægge mangler, på nær en enkel, vandret opsat træliste, langs alle rummets vægge. De øvrige dekorationer kan have været påmalede (iflg. arkitekt Peter Bering).
- Døren fra kælder til gårdsplads er skiftet indenfor de seneste 20 år. Bliver skiftet i forbindelse med den igangværende restaurering, men dokumentation for den oprindelige dørs udformning mangler desværre helt.
- Kældergulvene, der til dels bestod af Flensborg - sten, dels af bræddegulve, er alle blevet lagt om; i fordelingsgangen og øl- og vinkælderen genbruges de resterende Flensborg – sten.
- Ejeren påtænker etablering af flere tagvinduer, i forbindelse med udskiftningen af taget.
- Man ønsker at etablere adgang til haven, via ståltrapper fra de to franske altaner i midterpartiet. Gelænderne er nedtaget og stillet i depot.
- Der er skabt bedre adgang fra spisestuen til køkkenet, der er placeret i det forhenværende soveværelse, ved at nedbryde bagvæggen i en allerede eksisterende niche. Denne ændring er sket i 1980 – erne.
- Et gæstetoilet er etableret i kontoret, umiddelbart til højre for vestibulen, ligeledes i 1980 – erne.
- Badeværelse er etableret i stueplan i værelset bag trappen, formentlig ved den store reovering i 1916.
- Skillevæggen mellem det rosa kabinet og dagligstuen mod nord er fjernet, formentlig ligeledes i 1916.
- Over de to franske døre mod haven har facaden sandsynligvis været forsynet med dekorationer magen til de, der optræder over vinduerne på indgangssiden. Der er i dag ingen spor af disse, men ejeren overvejer en rekonstruktion.

Nyere kælderdør

Komfuret i kælderen blev skiftet omkring 1940

Der er flere detaljer, der ikke stemmer overens med tegningerne, dog er dette ikke nødvendigvis ensbetydende med, at disse ikke er samtidige med opførelsen;

- De drejede skorstenspiber mod øst og vest.
- Trappens placering, der tydeligvis har voldt en del hovedbrud for Wolff, jævnfør tegningerne.
- Kældervinduet, umiddelbart til højre for kældernedgangen ser ikke ud til nogensinde at have været der, ligesom skodderne i øvrigt.
- Kabinettets dekorationer, som de fremgår af tegningerne, har muligvis aldrig været udført, muligvis kun i en påmalet udgave.

Kassetteloft i kabinettet

En væg er nedtaget imellem "det rosa hjørnekabinet" og dagligstuen mod nord.

Marmoreret dørindfatning, hall

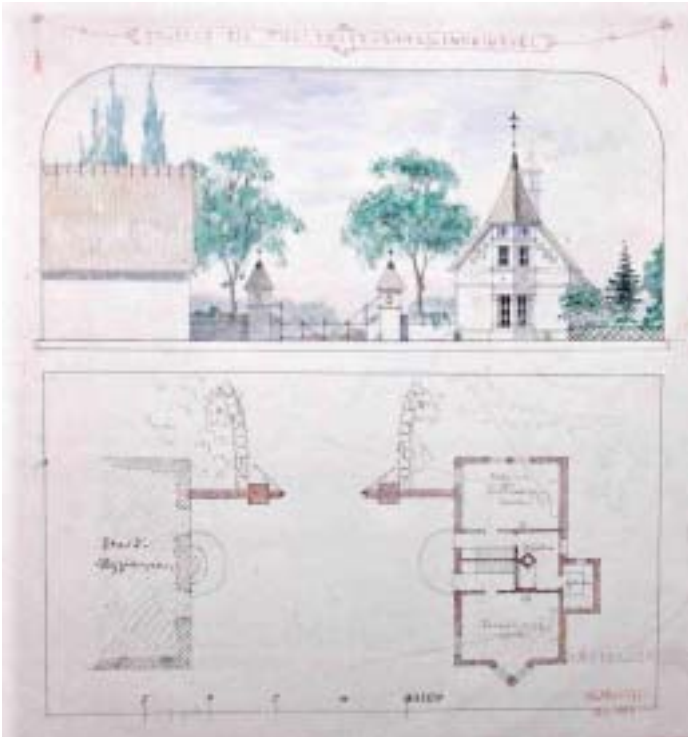
Stenhøjen med terrassen opad østgavlen.

Fuglebjerggårds historie: Landsbyhovedgården Fuglebjerggård har siden middelalderen ligget i byen Fuglebjergs østlige ende, og formentlig på grund af gårdens skiftende ejere og til tider endog yderst dårlige økonomiske situation, har herregården aldrig formået at opluge den omgivende landsby, som man ellers ser det.

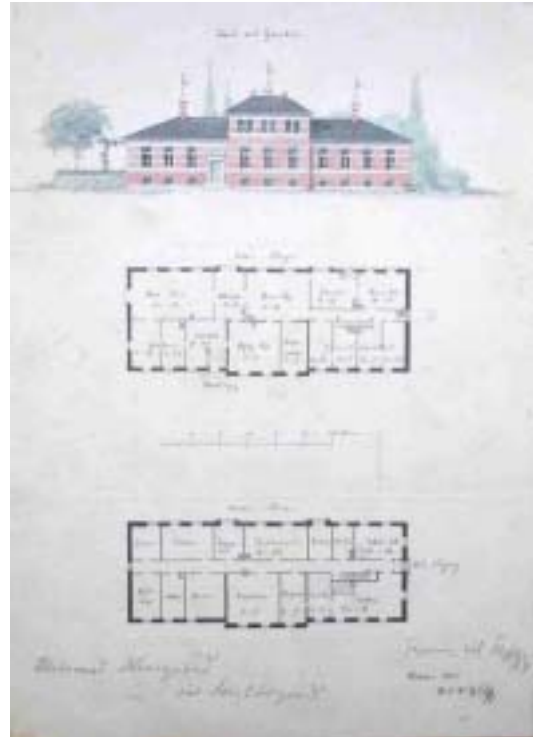
Ejendommen nævnes første gang i 1309, hvor den tilhørte slægten Dyre.

I 1500 – tallet mister den sin status som hovedgård, hvilket dog i 1600 – tallet atter blev ændret, under Herlof Eriksøns ejerskab. Han var i øvrigt en uægte søn af Walkendorf til Glorup, og gården forblev i familiens eje indtil 1721, hvor forpagteren på Førsløvgård, Johan Th. Neergaard købte den. Allerede i 1724 solgte han videre til overhofmester Carl Adolf von Plessen, der samtidigt erhvervede andre 6 herregårde på egnen, af hvilke han oprettede de Plessenske Fideikomisser. Forpagteren for Fideikomisset blev kammerråd og landsvæsenskommissær Ludvig Grandjean fra Vemmetofte, der i 1773 tog ophold på Fuglebjerggård, hvorfor denne kom til at indtage en særstilling i de Plessenske Fideikomisser, indtil Grandjean i 1795 fik overdraget gården i arvefæste, tillige med "Kastrupgaard", som tak for hans store indsats i forbindelse med udskiftningen, og siden hen oparbejdningen af jorderne. I 1798 sælger han uden nærmere forklaring begge ejendomme til kaptajn Rützov, der igen i 1803 sælger til Peter Johansen de Neergaard, et oldebarn af Johan Th. de Neergaard. Peter de Neergaard køber samtidig fire andre godser af det tidligere Plessenske Fideikommis, og Fuglebjerggård forbliver i slægten de Neergaards eje frem til salget i 2005, og er i denne lange periode blevet drevet enten ved forpagter, eller sammen med den nærliggende "Førsløvgård", som dannede bolig for familien de Neergaard.

Familien Hastrup, de nye ejere, kommer fra Lekkende Gods, som de har ejet i perioden 1994 - 2005.

Portnerboligen blev aldrig realiseret. Forslag november 1856

Udkast til hovedbygningen, oktober 1855.

Bygningshistorie: Fuglebjerggårds tidligere hovedbygning var en tre – fløjet, en – etages bindingsværksbygning med tegltag, første gang omtalt ("Borggården") i 1755, på hvilket tidspunkt både "Borggården" og Ladegården allerede var af ældre dato, og i dårlig forfatning, hvorfor man overvejede en total nedrivning, hvilket dog ikke blev aktuelt førend godt 100 år senere, hvor den nuværende hovedbygning til herregården Fuglebjerggård bliver opført i 1857, tegnet af Frederiksberg – arkitekten Henning Wolff, der i årene 1853 – 57 arbejdede med byggeriet af kapellet(1856 – 57) og indgangsportal(1853) til Gråbrødre Kirkegård i Roskilde (begge dele blev fredet i 2000).

Avlsgården nedbrændte i 1914, og man opførte et nyt anlæg, hvoraf der i dag kun er forpagterboligen fra 1916 tilbage.

Omkring 1916 er der foretaget en gennemgribende istandsættelse af hovedbygningen, og det er formentlig på dette tidspunkt, at både badeværelset bag trappen bliver installeret, og væggen mellem det rosa kabinet og dagligstuen nedrives. Dateringen er begrundet i håndværkergrafitti, fundet i bygningen under det igangværende restaureringsprojekt.

Fra 1919 til 1935 forpagtede Chr. Bruun og Johanne Bruun Fabricius Fuglebjerggård. I 1935 overtog familien Schack forpagtningen, og beholdt denne i de næste to generationer, frem til perioden omkring 1988 – 89. Herefter var hovedbygningen udlejet til bolig. Fra 1993 - 2004 blev den anvendt til daghøjskole/arbejdsløshedsprojekt, hvorefter gården endelig blev solgt i 2005.

Da Fuglebjerggård primært har været bolig for forpagteren eller forvalteren gennem alle disse år, har graden af vedligehold og moderniseringer været begrænset. Den store autenticitet, hovedbygningen fremstår med i dag, kan med al sandsynlighed tilskrives denne manglende interesse fra ejernes side for at investere i bygningen.

Vedligeholdelsesstand: Ejeren er ved at gennemføre en gennemgribende restaurering af bygningen, med assistance af arkitekt Bering. Vinduerne bliver renoveret, skifertaget skiftes, facaderne renoveres og kælderen sikres mod fugt, der har været et stort problem tidligere. Dette sker ved etablering af udluftning i soklen, opgravning og retablering af alle gulve med drænlag, etablering af omfangsdræn omkring hele huset, og

endelig omlægning af gårdspladsen, for derved at sikre fald bort fra huset. Forud for en eventuel fredning kommer bygningen således til at fremstå ny – renoveret, med nyt skifertag. Både den omfattende kælderrenovering og det nye tag var et krav fra forsikringsselskabet, for at opnå en fuld bygningskadedækning.

Øvrige bygninger: Udover hovedbygningen er kun en stærkt forfalden forpagterbolig fra 1916 bevaret, og en helt ny maskinhal/lade. Forpagterboligen vil blive indrettet til udlejning.

Kommuneatlas: der er ikke udarbejdet registrant i Fuglebjerg Kommune

Identifikation:

Matrikel nummer 1a

Ejd. nr. 15 870

Fuglebjerg By, Fuglebjerg Hovedgård

Amt: Sorø Amt

Kommune: Fuglebjerg Kommune

Ejerforhold:

Andreas Hastrup, Fuglebjerggård

Næstvedvej 1

4250 Fuglebjerg

Tlf. 55 99 55 99/40 50 55 99

Mail: andreas@hastrup.eu

Kilder:

Danske Slotte og Herregårde, bd. 1, Ny Samling, Alfred G. Hassings Forlag A/S, København 1944.

Weilbach Kunstnerleksikon

TRAP Danmark

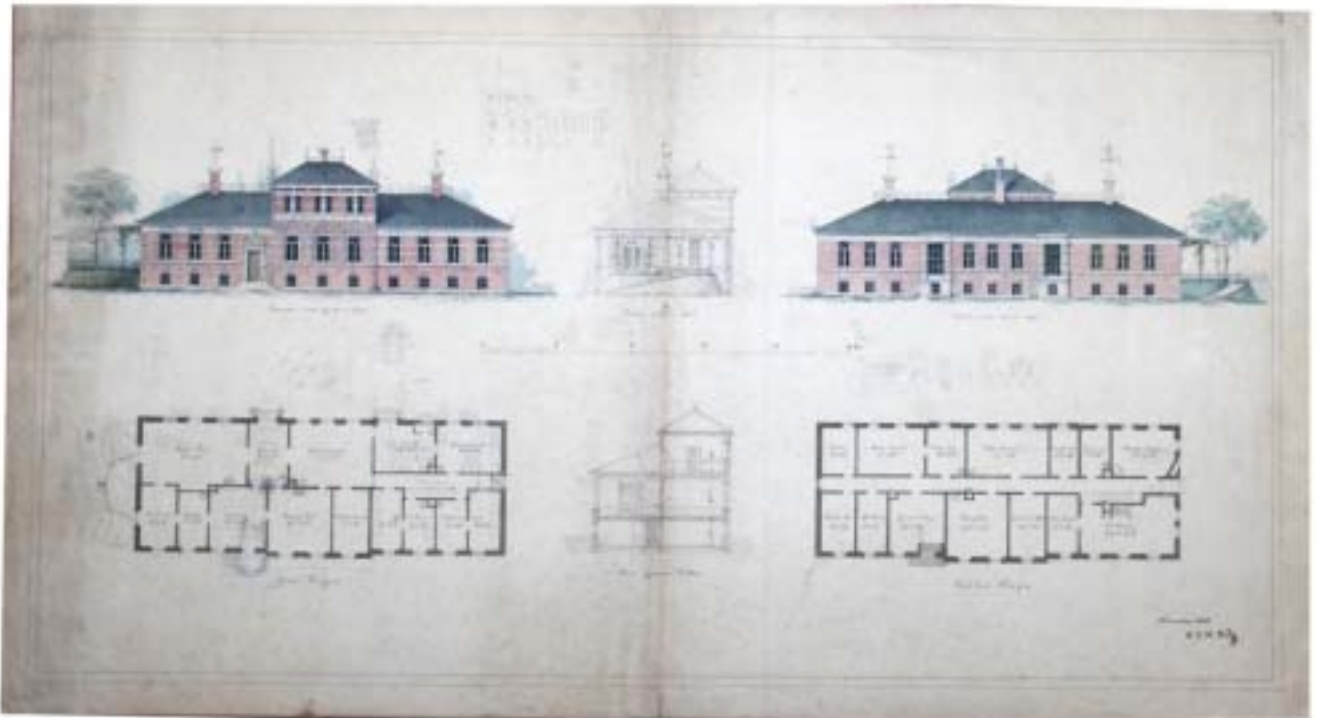
Margareta Cramér: *Den verkliga kakelugnen: fabriksstillverkade kakelugnar i Stockholm 1846 – 1926*. 1991.

Tegningssamlingen på Charlottenborg

Per Dahlberg, Kakkellovnsmontør med speciale i antikke ovne, www.perdahlberg.se, tlf. +46 070 590 19 90

Kontaktpersoner: ejeren Andreas Hastrup, se ovenfor.

SUPPLERENDE FOTOS:

Som det var typisk for Wolffs arbejder, blev der arbejdet meget med ændringer af Fuglebjerggård. Dette forslag er således fra nov. 1855.

Forpagterboligen, nord for hovedbygningen

Nyt maskinhus

Gelænderne fra havesidens to franske altaner.

Vindue med restaureringsbehov.

Hoveddørens inderside

Terrassedør med skodder

Den indvendige trappe

Badeværelset i stueetagen

Badeværelse på 1. sal

Tidligere vaskerum/bad i kælderen bliver bevaret

Kælderens komfur er produceret af A. Bøll, Herning i 1940

Alle dørgreb og nøgleskilte er blevet udskiftede

Kig fra spisestuen til det fremtidige køkken, gnm. Gennembrydningen

Paskvil – lukning

Detalje, 16.11.1856

Retableret dør i stueetagen